

GOVOR TIŠINE

“Svi, oni koji vjeruju i oni koji ne vjeruju, imaju potrebu naučiti tišinu koja dopušta Drugomu da govori, kada i kako hoće, a nama da shvatimo tu riječ.” (Ivan Pavao II.)

Tišina - povlašteno mjesto susreta s Drugim

Molitva kao svojevrsan 'govor vjere' (O. H. Pesch) čini aktualnim naš odnos s Bogom. Bog, u tom slučaju, ne predstavlja ideal kojega je moguće dotaknuti kroz molitvu. On, naprotiv, ostaje "bitno Drugi", tajnovit i sposoban prikriti se. Pitanja naviru onog trenutka kada molitva, tišina i samoća postaju nepodnošljivi (sjetimo se vapaja utjelovljene Riječi i mučnog osjećaja napuštenosti). Bez dvojbe, današnjem čovjeku, unatoč učestalim međusobnim susretima s drugim ljudima, i nije neka nepoznanica taj nepodnošljivi osjećaj samoće. Premda se opet čini da u samom čovjeku i oko njega sve vrije, poput nekog vrela. I to vrelo vrije upravo takvom žestinom da nije moguće zamijetiti sitne mjehuriće koji, pokazavši se na površini vode, istom nestaju u bujici naglih promjena i vratolomnih skokova. Drugim riječima, proturječe se čovjekova življenja neizbježno zrcali na zaravnu vlastite svakodnevnice. A čežnja čitavog njegovog bića da već jednom uroni u sveti prostor šutnje i tišine predstavlja se kao nedosanjani san.¹ Kako iskoračiti iz tog kruga i otisnuti se u sveti prostor šutnje i tišine a da istovremeno ne upadnemo u ralje nijeme i neosmišljene samoće? Koliko je vremena za to potrebno i koja sredstva koristiti? S obzirom na vrijeme, da li cijeli čovjekov život predstavlja nekakav bijeg (prijelaz) od nečega k nečemu, ili je sve samo pitanje 'milosnog trenutka prosvjetljenja'? Odgovor ima biti negdje u sredini! Čovjek je taj koji

---

¹ Papa Ivan Pavao II., u svom pismu *Orientalis lumen* (2. svibnja 1995.), kaže: "Moramo priznati da svi imamo potrebu za tom šutnjom punom štovane nazočnosti: teologijom, da bi se mogla potpuno vrednovati vlastita mudrosna i duhovna duša; molitvom, da nikada ne zaboravi kako gledati Boga znači sići s brda s licem koje tako zrači da ga valja pokriti koprenom; zauzimanjem, da bi se zaustavilo od zatvaranja u borbu bez ljubavi i praštanja..." navedeno prema: Ivan Pavao II., *Vita consecrata. Apostolska pobudnica o posvećenom životu i njegovu poslanju u Crkvi i svijetu* (Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1996.) 62-63.

utvrđuje kriterije vlastitog samorazumijevanja, a ne treba predvidjeti ni milosni dar Božji. Molitva je bitno dar Riječi koju možemo čuti u povlaštenom prostoru tišine (šutnje).

Upravo u tom povlaštenom ozračju milosnog trenutka šutnje i sabranosti otvara nam se mogućnost da budemo pozorni slušatelji riječi tišine. Čovjek šutnje, što ne znači i šutljiv čovjek, pokoran Riječi, riječi Evanđelja, svakako je otvoren za takav oblik duhovnog traganja u kojem nastoji otkriti Boga po svaku cijenu. Jer istina o čovjeku pronalazi svoje rješenje isključivo u istini o Bogu. Tajna Boga ključ je razumijevanja tajne čovjeka. Takav oblik traganja možemo izjednačiti s iskustvom starozavjetnog patrijarha Jakova i njegovim hrvanjem s Bogom (usp. Post 32, 23-31), a moguće ga je povezati i s duhovnom borbom posvjedočenom od apostola Pavla, kada kaže: "...zbilja ne razumijem što činim, jer ne činim ono što hoću, nego činim ono što mrzim" (Rim 7, 15). Riječ je, naime, o sukobljenosti dvaju zakonâ unutar nas samih: zakon duha se opire navalama zakona tijela.

Iskustvo duhovne napetosti samo je potvrda duhovne budnosti i osjetljivosti za jednu od osnovnih životnih potreba - *molitvu*.² Kao takovo, to duhovno naprezanje u uskoj je vezi s kategorijom vlastitog srca. Nesmirenost srca je osnovni pokretač svih naših nastojanja i traženja. Srce često ima svoje razloge kojih razum ne pozna, reći će Blaise Pascal. Ili nemirno je srce čovječje, dok ne otpočine u Bogu, kaže sv. Augustin. Važnost srca ne znači i presudnost istog. Zapravo, srce je čovjekovo jednako sposobno u poniznosti očitovati strpljivost vjere, ali i u poduzetnosti izazvati onaj podmukli i nesnošljivi osjećaj šutnje. Ili srce je čovjekovo kadro preokrenuti bitnu oznaku molitve, njezino dijaloško obilježje, od međusobnog potvrđivanja između čovjeka i Boga, u monolog čovjeka, te konačno do Božje šutnje. A šutnja Božja prema čovjeku je ravna prokletstvu. Takva šutnja Božja nije više prirodni izraz strpljivosti Božje prema čovjeku, da Bog čovjeka razumije u njegovu nesnalaženju i da ga kao takvog prihvaća, niti je to izraz čovjeka koji, budući da je čovjek, želi svim srcem spoznati smisao i značenje Božje poruke za njega, već tipičan izraz oholosti srca i potvrda njegove sebeljubne osobnosti.

Razlikujemo tako više oblika Božje šutnje koja je uvjetovana posve različitim razlozima. S jedne strane na početku stoji misterij zavijen u šutnju od "vječnosti", da bi se u punini vremena objavio čovjeku sposobnu, konačno, razumijeti poruku ljubavi. S druge pak strane, imamo prekinuti dijalog između čovjeka i Boga, ne više zbog nesposobnosti jednog od sugovornika da čuje i razumije poruku drugog, već kao konkretni izraz ljutnje i kazne Božje na preuzetnost onoga koji vjeruje u magičnu

² Vidi: *Katekizam katoličke Crkve* (HBK, Glas Koncila, Zagreb 1994.) 668.

učinkovitost vlastitih riječi.³ Treba znati da nije sve do onoga koji hoće ili koji trči, već do Boga koji iskazuje milosrđe (usp. Rim 9, 16). To se prije svega odnosi na stav čovjeka prema Bogu. Ili to je znak *poniznosti srca*, odnosno, *strpljivosti vjere*. To je stav čovjeka šutnje, pokorna riječi, spremna prepoznati se u svom krivom razumijevanju molitve i okrenuti se putevima poniznosti, temeljnog povjerenja, ustrajnosti.

Potrebno je reći nekoliko riječi o samom *govoru*, kao onom u kojem *progovara smisao*, odnosno, sposobnosti razumijevanja tog izgovorenog smisla i značenja, o čemu više u sljedećem komentaru.

O govoru kao izobličenoj vrjednoti

Što znači govoriti? Govoriti znači riječima iznositi neki smisao. Dosljedno općepoznatom poimanju, ni biblijski svijet ne gleda u ljudskoj riječi samo prazan zvuk, puko sredstvo ljudskog saobraćanja: *riječ je izraz osobe, dionik je njezina dinamizma, nositelj je određenog smisla ili značenja*.⁴ Stoga, u skladu s takvim objašnjenjem, postavio bih pitanje: gube li *naše riječi* svoj sakramentalni značaj? Ali prije samog odgovora, što uopće podrazumijevam pod pojmom *sakramentalnost riječi*? Da li je moguće govoriti o nekakvom sakramentalnom obilježju riječi? - Smatram da jest! Naime, osvrnemo li se na izvornu namjenu govora kao čovjekove sposobnosti da osjetno zamjetljivim likovima - gestama, znacima, slikama, riječima izrazi smisao i značenje, postajemo svijesni njegove vrijednosti ili dostojanstva, njegove *istovjetnosti s čovjekovom biti*. Jednom riječju, shvatimo li govor u svoj punini i širini njegovog značenja, gledamo u njemu prirodni izraz *različitih svjetogleda*?⁵

Tako shvaćen govor svakako može biti vrjednovan ili označen kategorijom sakramenta, jer sakramentom možemo označiti svakog nositelja određenog značenja, bio on osoba ili stvar. Razumije se, govor je u tom slučaju pojmljen kao sakrament u općem smislu, odnosno, znak nečeg vrijednog, nositelj određenog značenja.

Toliko o pojmu sakramenta i njegovoj primjeni na riječ.

Riječ nije moguće shvatiti kroz kategoriju konačnog proizvoda, ona je radije samo *proizvođenje*. Ili, govor nikada nije samo govor o nečemu što se i o čemu se govori, nego je i govor o samom sebi, on se javlja kao *odsajaj govornikove osobnosti*.⁶

³ Usp. *Rječnik biblijske teologije* (Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1993.) 1343-1344.

⁴ Usp. *Rječnik biblijske teologije*, 1109.

⁵ Usp. *Filozofijski rječnik* (Nakladni zavod MH, Zagreb 1989.) 120-123.

⁶ Usp. *Filozofijski rječnik*, 122.

Nadalje, riječi su po sebi u službi stvaranja, jer one imaju moć učinkovitog djelovanja. Dosljedno tome, vidimo da i uz objavu samog Boga po Riječi slijedi njegovo djelovanje. Kao potkrjepu toj tvrdnji, mogu se donijeti brojni svetopisamski navodi u kojima se jasno očituje važnost Riječi kao činjenice koja je kadra odrediti i gotovo preokrenuti smisao života biblijskih ljudi (usp. Post 12, 1-3; Am 7,15; mudrosna literatura k tomu vrvi od tekstova koji potvrđuju duboko značenje i ulogu Riječi u ljudskom životu, npr. Izr 18, 21).

No, u okviru govora o značenju Riječi za naš život, želim upozoriti i na onu drugu tužniju stvarnost, koju je ljudska riječ i te kako kadra proizvesti. Zapravo, riječ je o rušilačkoj (razornoj) snazi riječi. Mislim na riječi kao na one koje poremećuju međuljudske odnose. Ljudska riječ je toliko snažna, s obzirom na našu ljudsku situaciju, da može zapodjenuti strašne ratove, može zavaditi najbolje prijatelje, oca i sina, majku i kćer. Izvrtanje izvornog smisla i značenja riječi često ima kobne posljedice za život čovjeka i čitave zajednice. Stoga, osjeća se iznimna potreba *odgovornosti za govor* (riječi), što i ne ide baš glatko u našem multikulturalnom društvu, jer govor je u bitnoj svezi s mišljenjem, a mišljenja je danas puno i ona su raznovrsna.

Dakako, u tom kontekstu, zavrijeđuje odmjeriti naš današnji način govorenja s jednim izabranim svetopisamskim navodom koji izravno govori o važnosti govora u ljudskom životu. U knjizi Propovjednika stoji napisano: postoji "vrijeme šutnje i vrijeme govorenja" (Prop 3,7). Pitam se, možemo li sebe smjestiti unutar okvira tog zapažanja, prepoznati dani trenutak kao vrijeme u kojem treba samo oslušivati riječi tišine, odnosno, milosni trenutak kada treba kroz naš govor progovoriti smisao? U protivnom, postavljamo se u poziciju čovjeka čije riječi nisu kadre *ostaviti trag*. A upravo sve ide za tim da ostavi nekakav trag. Samo su tragovi vrijedni pažnje! Mi smo prepoznatljivi po svojim tragovima. Tragovi svjedoče o nama i za nas. Oni nas izdižu iznad neproizvodne i opasne prosječnosti. Prosječnost uspavljuje, ona ne potiče već naprotiv zatire u čovjeku njegov stvaralački nagon da preko tragova ovjekovječi neponovljivost i jedinstvenost vlastite osobe. Nije dobro umanjivati vrijednost te bitne oznake, jedinstvenosti i neponovljivosti vlastite osobe. Tako i mi nosimo taj sakramentalni biljeg i dosljedno tome valja se prema sebi odnositi kao prema nositelju posebnog, i u redu stvorenja, povlaštenog dostojanstva. Kako se čovjek samoprikračuje u tom daru povlaštenog dostojanstva? Između ostalog, upravo preko tih *odsjava vlastite osobe - riječi*.

fra Joško Kodžoman